

Egy üzem gazdasági, szociális, kulturális szintjét az ott megjelent képzőművészeti alkotások is tükrözhetik. Jó dolog, hogy erre már néhány szegedi üzem fölfigyelt."

*

Másnap hosszasan elnézem Öreg munkás című képét. Egyszerű arc. De mint a sziklatömb. Tekintete az én szememet is odavezeti a kezében tartott apró fogaskerékre. Egy kicsiny kerék, amely minél tovább nézed, annál nagyobb szimbólummá növekszik.

SIMAI MIHÁLY

FOTÓ

Útközben Balla Demeterről

A fényképezés, az ezüstjodid fekete szemcséi között megörökíthető emberi arc csodája, a XIX. század tudományos és technikai felfedezései között nem látszott túlzottan jelentősnek, de az elmúlt 152 év során nélkülözhetetlenné vált és átlényegült. Humanizálódásában nagy szerepe volt annak, hogy a fotográfia már a kezdetek idején is az embert és környezetét kutatta, megörökítette, ábrázolta, s ez a megörökítő folyamat emberek által valósult meg, akik nem elégedtek meg a felfedezett fizikai, kémiai törvényszerűség mechanikus alkalmazásával, hanem gondolataikkal, személyiségükkel, érzelmeikkel, fantáziájukkal közbeavatkoztak. Ez a közbeavatkozás megteremtette a fényképezés elméletének ipari alkalmazását, másik ágon pedig művészetté válását. Amikor az ember egyéniségével, indulataival, lázadásaival, szépségkereső hajlamával először a technikai ábrázolásmód fölé kerekedett, megszületett az egyik legmodernebb művészet, korunk fotóművészete, amiből később kinőtt a mozgókép művészete is, a filmművészet.

Balla Demeter a közbeavatkozó, lefojtott indulatok szorításában élő, szépségkereső, kitárulkozni vágyó művészek csapatából való, velük érkezett és megy tovább a palakék horizont felé. Most, ahogy kiállításának címe is jelzi, útközben leptük meg érdeklődő kíváncsiságunkkal. Tudjuk, honnan indult el hosszú, küzdelmes, szépséges, mámorító és elkésztítő, naponta új kezdetet kínáló életútjára, de nem tudjuk még, hová érkezik. Most jól látjuk a messzeségben a palakék horizontot, de a horizont csak akkor marad ott ahol látjuk, ha egyhelyben ülünk, és nem csinálunk semmit. Ha teszünk, haladunk térben és időben, a horizont naponta odábtolódik, mozgása a végtelent sejteti. A végtelenből csak egy megézés, rácsodálkozás az egyes ember része. De ez a rácsodálkozás egyetlen pillanatba sűríti az élet lényegét és értelmét is. Ez a fajta megézés és rácsodálkozás hasonlatos a fotóművészethez is, mely amatőr, és magas művészi fokon az emberi élet, vagy a történelmi népsors jellegzetes pillanatait rögzíti arcokban, mozdulatokban, tárgyokban vagy tépelt tájakban elbeszélve.

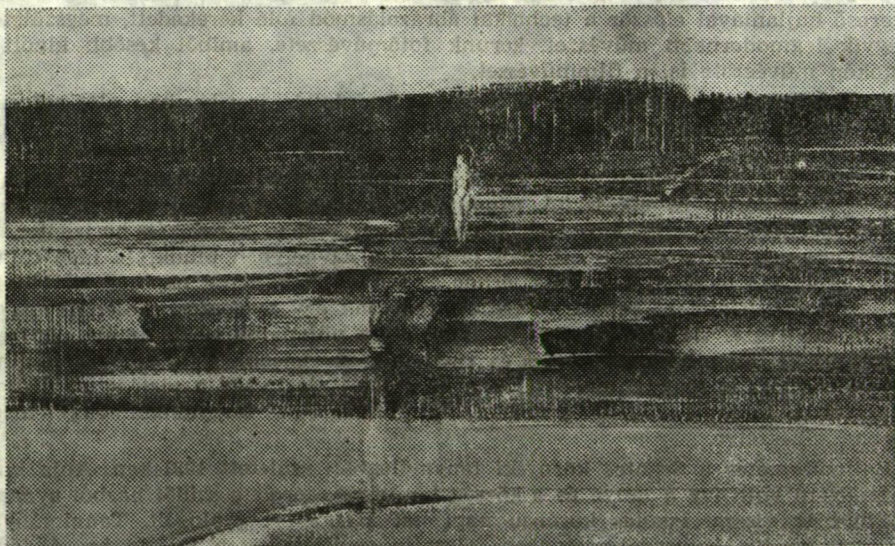
Balla Demeter a Szentés környéki tanyavilágban született 1931-ben. Apja kunszentmártoni volt, így a tanya és a község között vándorolt a szülői házból a nagyszülőkhöz és vissza. Iskolás korában napi hat kilométert gyalogolt. Tanulmányait Szentesen kezdte, Kunszentmártonban folytatta és Budapesten fejezte be. A fővárosban hosszú ideig munkásként élt, közben tanult, készült élethivatására. 1957-ben

VIT-díjat nyert, azóta a Fotóművészek Szövetségének a tagja. Az elmúlt évtizedekben képei csaknem minden hazai lapban, folyóiratban megjelentek, képes albumait orosz, angol, francia, német, olasz, spanyol és lengyel nyelvterületen is kiadták. 1960 óta 16 hazai és nemzetközi kiállításon vett részt, többségük önálló kiállítás volt. A VIT-díjon kívül a Pravda- és a Balázs Béla-díjat is megkapta.

Amikor a Balatoni évtizedek című könyvem fotóit készítette, együtt jártuk a Dunántúl tájait, s közelről láttam, hogyan dolgozik. Balla Demeter robotos munkabírása, küzdelme, szakszerűsége nem lenne elég az eredményekhez, melyeket elért. A tájra, az arcokra nem a gép mered hideg optikájával Balla kezéből, hanem egy érző, gondolkodó ember szeme. Balla Demeter úgy fényképez, hogy a kezében tartott géppel, a gép helyett, a finomra csiszolt lencsék helyett néz. A gép bízik benn, vagy annyira a hatása alá került, hogy azt látja, amit Balla. A kunszentmártoni parasztfiút, aki mosolyogni készül, de a régi szenvedések ülnek ki arcvonásaira. Nagy Lászlót, tudó arccal, inggallér nélkül, a nyak és arc véglegességével. Törőcsik Marit gyermekével az ölben, olyan öröms, fájdalmas mosollyal, ami sejteti, hogy a színésznő életében ez a gyermeket ölelő mozdulat fontosabb a pályánál. Sziklákát a tengerparton, homokhegyeket Szibériában. A természet markáns, erőteljes arcvonásait, emberekkel. Ott áll, mozog, játszik a törékeny, kicsi ember. Deszkakerítést Eperjesen. Ört állnak a különös fejű, egy szemű deszkalények, emberfélék fából, és eltakarják a kertet, a titkot a fák alatt, a csodát.

A fotóművészet sejtelem és üzenet. Olyasmi, mint Antoine de Saint-Exupéry története Port-Étienne-ről. Amikor az éjszakai repülésre készül, s borotválkozás közben észreveszi, hogy berepült az ablakon egy szitakötő. A legközelebbi oázis, ahol szitakötők élnek, több száz kilométerre van. A kis rovar a homokvihar üzenete. Valahol elpusztult már egy oázis. A jó fotó is ilyen. Látszólag csak egy szitakötő, egy fénykép, de megjelenése a homokviharról beszél.

BERTHA BULCSU

ZOMBORI LÁSZLÓ: TÚLSÓ PART